

УДК.37

РОЛЬ КРЕАТИВНОГО ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ

*Крюкова Л.В., учитель фізики та інформатики
(Степненська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
Запорізького району Запорізької області)*

Анотація

«Творчість відкриває в дитячій душі ті куточки, в яких дремають джерела добрих почуттів». Цей вислів В.Сухомлинського я взяла за основу педагогічного досвіду, бо вважаю, що з обдарованими дітьми треба працювати так, щоб допомогти їм розкрити свої творчі здібності.

Ідея досвіду полягає у комплексному підході до організації роботи з творчо обдарованими учнями.

Актуальними стали зміна стилю педагогіки, облагородження людини через формування високих ідеалів, моральних якостей особистості. В центрі уваги гуманістичної педагогіки – унікальна цілісна особистість, яка прагне до максимальної реалізації своїх можливостей (самоактуалізації).

Аннотация

«Творчество открывает в детской душе те уголки, в которых дремлют источники добрых чувств». Это высказывание В.Сухомлинского я взяла за основу педагогического опыта, потому что считаю, что с одаренными детьми надо работать так, чтобы помочь им раскрыть свои творческие способности.

Идея опыта заключается в комплексном подходе к организации работы с творчески одаренными учащимися.

Актуальными стали изменение стиля педагогика, облагораживание человека через формирование высоких идеалов, моральных качеств личности. В центре внимания гуманистической педагогика – уникальная целостная личность, которая стремится к максимальной реализации своих возможностей (самоактуализации).

Abstract

«Creativity opens in a child's soul those corners are asleep sources of good feelings». This statement V. Sukhomlinsky I took as the basis of teaching experience, because I believe that gifted children need to work to help them to unleash their creativity.

The idea of the experience lies in the integrated approach to the organization of work with creatively gifted students.

Become actual change in the style of pedagogy and the enhancement of humans via the formation of high ideals, moral qualities of a person. In the spotlight humanistic pedagogy - a unique holistic personality that seeks to maximize the realization of their capabilities (self-actualization).

***Ключові слова:** креативність, творчість, творчий потенціал, гуманна педагогіка.*

Постановка проблеми. Проблема творчого розвитку особистості вчителя інформатики набуває все більшої актуальності, оскільки ефективність професійної діяльності педагога визначається не тільки професійними вміннями і навичками, але й рівнем його особистісного розвитку у відповідності із динамікою суспільних процесів. Теперішні умови вимагають нового вчителя, здатного успішно вести пошук, розвиток та реалізацію творчих обдарувань підростаючого покоління. Відомо, що тільки творча індивідуальність може виховати обдаровану дитину. Хто, як не вчитель інформатики, має пряме відношення до реалізації даної проблеми, яка ґрунтувалася б на новітніх технологіях.

Виховання талановитих дітей в першу чергу повинно базуватися на постулаті гуманістичної психології «Поганих дітей не буває» і починатися з виховання вчителів, заснованого на наданні їм розуміння особливостей прояву дитячої обдарованості. [1]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За світовими стандартами сучасний вчитель – це творча індивідуальність, що володіє оригінальним проблемно-педагогічним та критичним мисленням, творець багатоваріантних

програм, що спирається на передовий світовий досвід та нові технології навчання, інтерпретуючи їх у конкретних педагогічних умовах на основі рефлексії.

Для сучасної освіти є дуже важливим усвідомити, що їй необхідно допомагати учням розпізнавати тенденції та слабкі сигнали майбутнього, розвивати емоційні вміння задля спроби стати справді креативними. Як сучасною наукою визначається поняття «креативність»?

Можна виділити значну кількість підходів, головним з яких є розуміння креативності як особливості інтелекту, як специфічної потреби людини в пошуково-перетворювальній діяльності, як властивості цілісної особистості, при цьому в працях Д.Б. Богоявленської, Н.С.Лейтеса, В.М.Дружиніна, М.С. Каган, креативність ототожнюють з творчістю (творчі здібності, творчий потенціал, творче мислення, творча обдарованість).

Оновлення сучасної системи освіти, пов'язане з гуманізацією навчально-виховного процесу, зумовлює необхідність створення педагогічних умов для становлення особистості кожної дитини, формування учня як розвиненого суб'єкта навчальної діяльності. [9]

Узагальнюючи досвід наукових досягнень у вітчизняній і світовій літературі, можна дійти висновку, що креативний процес є специфічним для різних галузей знань та водночас має і загальні характеристики. Креативність – синонім інноваційності, поняття, яке визначає здатність особистості до продукування принципово нового, духовного і матеріального; це елемент розвитку культури, важливий чинник творення самобутності нації. Якість освіти в майбутньому має визначатися саме спроможністю навчального закладу створювати умови для розвитку нетрадиційного мислення, вміння адаптуватись і згодом перетворювати середовище. Креативність полягає в максимальній орієнтації на творче начало в навчальній діяльності, засвоєнні власного досвіду творчої діяльності. При цьому в результаті навчально-педагогічного впливу має формуватись гуманна особистість, яка вміє, відстоюючи свою неповторність, толерувати розмаїття оточуючого соціального, політичного та економічного

середовища. Існування людини має стати успішною життєтворчістю, що можливе зокрема, і за умови добору для навчального процесу тих знань, які є «довготривалими цінностями».

Мета статті. Формувати вміння творчо використовувати досвід, визначати орієнтири власного розвитку, швидко адаптуватися в життєвих ситуаціях. Розвивати уміння і навички особистості застосовувати на практиці здобуті знання, професійно самореалізовуватися, формувати здібності до колективної діяльності та самоосвіти.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з цим великого значення набуває виявлення ефективних умов, що оптимізують розвиток дітей у процесі навчання. Саме такою умовою є творчий вчитель, здатний будувати психолого-педагогічну діяльність у напрямку розвитку креативності на принципах: природовідповідності, зокрема, врахування закономірностей вікового розвитку дітей, збереження їх фізичного та психічного здоров'я; творчого підходу; врахування індивідуальної перспективи самореалізації учня; життєтворчості: включення дітей у вирішення реальних проблем їх колективного та особистого життя, навчання технологій побудови власного життя в мінливих економічних і соціокультурних умовах; співробітництва: об'єднання дітей і дорослих, спільна діяльність і узгодженість дій. [1]

Е. Ландау запевняє, що, «коли самі вчителі креативні, схильні до новаторства, тоді не виникає проблем з обдарованими дітьми. Замість того, щоб боротися зі своєю обдарованістю і креативністю, яку ці діти приносять в групи, вони можуть відчувати свою приналежність до них і тим самим підвищувати рівень всієї групи». Іншими словами, креативність вчителя – необхідна умова для успішного творчого саморозкриття в дитини. [3]

За К. Роджерсом, учитель на уроці – рівноправний партнер, «фасилітатор» (англ. facilitate – полегшувати, просувати). Завдяки механізму взаємовідображення (дзеркальності) можна актуалізувати у дитини необхідні якості, які дорослий сам проявляє по відношенню до неї. Виховати творчу дитину може тільки творчий учитель. Вчитель має бути чутливим й

доброзичливим, мати високий рівень інтелектуального розвитку, динамічний характер, почуття гумору, бути особистісно-зрілими, емоційно стабільним. Адже всім відомо, що зробити учня щасливим може тільки щасливий учитель.[2]

Активізація пізнавальної діяльності учнів шляхом використання ІКТ для формування інформаційної та комунікативної компетентностей, підвищення рівня навчальних досягнень учнів. Сьогодні суспільству потрібні творчі випускники, які вміють працювати з людьми, з колективом, глибоко розуміють і знають свою роль у світі, уміють використовувати набуті знання, уміння та навички на практиці.

Необхідними умовами повноцінної, практично орієнтованої освіти є його доступність і орієнтованість на використання сучасних інноваційних засобів навчання. Тому, згідно з державними цільовими програмами, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у наш час є національним пріоритетом утворення України. Необхідно постійне підвищення професійної кваліфікації вчителя інформатики і формування компетенцій учнів на абсолютно новому змістовному рівні.

Із сучасних дидактико-методологічних форм роботи нерідко вчителі найчастіше вдаються до того, що знайоме, перевірене часом, а значить, як іноді вважається, надійне й ефективне. Такий підхід сьогодні не лише застарів, але й приховує низку небезпек. Найпершою з них є досі неподолана монологічність, що нерідко характеризує як мислення та світогляд вчителя, так і методику добору й викладання матеріалу. Наслідком монологічності є усування від навчального процесу одного з його основних суб'єктів – учня, який втрачає шанси пізнати синергетичні зв'язки конкретної дисципліни в системі власного практичного та наукового світогляду. Креативність – це продукт діалогічності, це та іскра, що виникає від притирання двох, трьох, багатьох бачень, свідомостей; це інновація думки, що стоїть на фундаменті поліфонічного інформаційного континууму.

Педагогічні дослідження та власний педагогічний досвід свідчить, що діти здебільшого комп'ютер використовують як засіб для розваг. У такій ситуації вчителю інформатики, у першу чергу, необхідно спрямувати свої зусилля на пізнавальну діяльність учнів, знайомлячи їх з широким спектром можливостей комп'ютера в освіті, побуті, творчості, естетичному розвитку, профорієнтації тощо, через виконання певних навчальних проєктів, покликаних розвивати творчі здібності учнів.

Будь-яка діяльність, а особливо пізнавальна має бути вмотивована. Це означає, що мотивація органічно пов'язана з діяльністю, яка немислима без мотивів. Хоч сьогодні й існують певні побоювання щодо появи так званої «кнопкової грамотності», проте вчителю треба знати: щоб попередити комп'ютерні негативи, потрібно в першу чергу пробудити в учневі пізнавальну мотивацію.

У проєктній діяльності дитина найбільш яскраво проявляє свої здібності, розкриває своє світовідчуття, відкриває для себе щось нове. У той же час, широкі можливості сучасного програмного забезпечення дозволяють підходити до роботи творчо й нестандартно. [4]

З упровадженням проєктного методу в навчання, у основі якого лежать дослідницька й творча діяльність, з'являється можливість на уроках інформатики, поглиблювати й закріплювати знання, отримані з інших предметів. Проєктна робота формує в учнів цікавість, постійну потребу в творчих пошуках.

Теми проєктів можуть бути обрані, як на розсуд учителя інформатики, так і на вибір учнів. Захист проєктів, відповідно до класу, проводиться учнями у формі семінарів, конференцій, фотовиставок тощо.

За таких умов навчальний матеріал має відповідати інтересам учнів, містити актуальні для розв'язання проблеми, а за рівнем складності знаходитись у зоні їхнього найближчого розвитку і становити поживу як для інтелекту, так і для емотивної сфери. З цією метою потрібно значно посилити міжпредметні зв'язки шляхом проведення нестандартних уроків.

Урок, проведений нестандартно, стимулює творчість учителя інформатики і його вихованців, створює сприятливі умови для співробітництва учнів один з одним і з учителем.

Учитель і учень повинні бачити себе важливими творцями майбутнього, не лише далекого, але й найближчого. Тільки тоді можна говорити про справжню якість освіти, у якій знання і практична діяльність дитини хоча і розглядаються як «ізольовані сутності, усе ж таки не мають жодного сенсу один без одного. Якісна освіта нашого часу – це освітлення духу та розуму людини, це просвітлення і пробудження того ще не займаного потенціалу творчості та мудрості, який може проявитися разом із відродженням гуманності.

Культ самостійності й нестандартності думок, знайомство з основними інформаційними можливостями, опанування хмарних технологій, розвиток пізнавальних інтересів служитимуть дітям усе життя, полегшуватимуть їм здобуття знань, допомагатимуть реалізувати себе (потрібним і значимим) і, головне, адаптуватися в людському суспільстві.

За таких умов учитель інформатики розділяє з кожним учасником відповідальність за його творчий розвиток. На переконання К. Роджерса, педагог не формує особистість, намагаючись «відлити» в заздалегідь задуману форму, а допомагає відкрити в собі потенціал позитивного, що спочатку могло бути прихованим. [3]

Тривалий час помилково вважалось, що головне в розумовому розвитку дітей – передача їм якомога більшої кількості знань. Життя ж доводить, що розумна людина – це не стільки особа, яка багато знає, скільки та, що вміння наявні знання застосовувати в складних буденних життєвих ситуаціях. Адже вміння самостійно знаходити вихід у будь-якій ситуації повсякденного життя є найбільш цінним інтелектуальним умінням людини. Про таких людей кажуть, що вони можуть творчо мислити, є креативними.

Комп'ютерні технології розвивають ідеї програмованого навчання, відкривають абсолютно нові, не досліджені технологічні варіанти навчання, пов'язані з унікальними можливостями сучасних комп'ютерів.

Технологія хмарних обчислень і реалізована на її основі освітня платформа дозволяють максимально ефективно використовувати сучасні програмно-апаратні ресурси. Для роботи учні використовують іpad-и, ноутбуки, планшети, що підтримують безпроводне підключення за стандартом Wi-fi. Основні переваги, які можуть дати хмарні технології школі, очевидні: економія засобів на придбання програмного забезпечення (Office онлайн); зниження потреби в спеціалізованих приміщеннях; виконання багатьох видів учбової роботи, контролю і оцінки online; економія дискового простору; антивірусна безпека та відкритість освітнього середовища для вчителів і для учнів. Прикладами використання хмарних технологій у школі вже стали Office Web Apps-додатків (Office 365); електронні журнали і щоденники (<http://mz.com.ua/>); он-лайн сервіси для учбового процесу, спілкування, тестування; системи дистанційного навчання; сховища файлів; відеоконференції; сервіси Google Apps.

Союз інтелекту і серця завжди приваблює дітей і сприятливо впливає як на загальний клімат в учнівському колективі, так і на успішність. Реалізація питання розвитку творчо обдарованої особистості у контексті гуманістичної педагогіки формує в учнів такі компетентності: комунікативна культура, соціальна та політична компетентність, здатність жити в полікультурному світі, здатність навчатися все життя, володіти інформаційними технологіями. [5]

Розроблена система форм і методів навчання та комплексність їх втілення в практику роботи дали змогу підвищити рівень засвоєння знань дітьми, сприяли формуванню вміння творчо використовувати досвід, визначати орієнтири власного розвитку, швидко адаптуватися в життєвих ситуаціях, вміло застосовувати набуті знання.

І якщо систему роботи щодо надання учням можливості втілення творчих здібностей важко ще назвати технологією, то певні елементи такої технології вже проглядаються. Головний результат, якої дає проектний метод в контексті гуманної педагогіки – сформована в учнів мотивація до самореалізації й постійного розвитку творчого потенціалу, а не метод «батога та пряника».

Результати моніторингу якості знань учнів, аналіз рівня сформованості вмінь і навичок, необхідних для виконання практичних завдань на шляху до отримання нових знань, підтверджують дієвість досвіду.

Учні школи неодноразово ставали призерами II етапу шкільних олімпіад з інформаційних технологій та фізики, Міжнародного конкурсу з інформатики та комп'ютерної вправності «Бобер», Міжнародного природничого інтерактивного конкурсу «Колосок», Всеукраїнського фізичного конкурсу «Левеня». Свої творчі здібності учні успішно демонструють у районних, обласних та всеукраїнських конкурсах, підтвердженням цьому є: диплом команди Степненської загальноосвітньої школи I-III ступенів за участь у Всеукраїнському конкурсі «Твій крок до безпечного Інтернету» в рамках «Місяця безпечного Інтернету», III місце у Всеукраїнському конкурсі дитячих малюнків «Природа України очима дітей в різні пори року», II місце в обласному конкурсі дитячого малюнка «Безпека та мир в Україні», III місце в обласному етапі Всеукраїнського конкурсу «Моральний вчинок», I місце в обласному конкурсі-виставці з декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва «Знай і люби свій край», II місце у Всеукраїнському конкурсі малюнків «Космічні фантазії», III місце в обласному інформаційно-просвітницькому медіа-конкурсі «Крок у безпечне майбутнє», відзначення роботи учасника на Обласному фестивалі презентацій (відеороликів) в технології скрайбінг «Безпечний Інтернет».

Висновок. Підсумовуючи все вищевикладене, можна стверджувати, що креативний вчитель – це психолог дитячої душі, він працює не заради визнання, а заради створення необхідних передумов для розвитку гармонійної, творчої особистості. Ми зможемо виховати творчу особистість лише тоді, коли навчимося бачити на темному стовбурі повсякдення світле й блискуче сонце творчості.

Гуманістична спрямованість особистості вчителя означає ставлення до дитини як до найвищої цінності, визнання її права на свободу і щастя, вільний

розвиток і прояв своїх здібностей. Вільно реалізувати свої творчі можливості задля себе й оточення – людина може лише за наявності віри в саму себе.

Використання на уроках інформатики методу проекту сприяє пошуку нових підходів, підтримує на високому рівні пізнавальний інтерес, створює сприятливі умови для найкращого розвитку творчих здібностей учнів.

Використана література:

1. Гуманістична спрямованість та педагогічна культура сучасного вчителя/ Алла Добридень //Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н.С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань: ПП Жовтий О. О., 2011. – Випуск 4. – Част. 2. – 349 с.
2. Джайнотт Х. Д. Родители и дети / Х. Д. Джайнотт. – М. : Знание, 1986. – 96 с., с. 30-53
3. Ландау Э. Одаренность требует мужества: Психологическое сопровождение одаренного ребенка / Э. Ландау; [пер. с нем. А. П. Голубева, науч. ред. рус. текста Н. М. Назарова]. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 144с
4. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зазюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зазюна. – К. : Вища школа, 2004. – 422 с.
5. Педагогічна творчість учителя в роботі з обдарованими молодшими школярами : навчально-методичний посібник / Марина Коновальчук. – К. : ТОВ «СІТПРІНТ», 2013. – 90 с
6. Педагогічна техніка А.С. Макаренка та сучасні інтерактивні технології формування інформаційної компетентності студентів/ Я.В. Карлінська // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 42. Педагогічні науки. – 2008. Ст. 116-118
7. Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : Побірченко Н.С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2011. – Випуск 4. – Частина 2. – 349 с.
8. Роджерс Н. Творчество как усиление себя / Н. Роджерс // Вопросы психологии. – 1990. – № 1. – с. 164–168.
9. Роль креативного вчителя в розвитку творчого потенціалу учня/ В. І. Коновальчук // Наукові записки малої академії наук України / збірник наукових праць, серія: педагогічні науки. – К.: Національний центр «Мала академія наук України». – 2012. - Випуск 2.
10. Формування у майбутніх педагогів мотивації як засади для надання дітям педагогічної підтримки / Наталія Колосова// Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол. : Побірченко Н.С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2011. – Випуск 4. – Частина 2. – 349 с.